

Гарбінська-Руденко А. В.,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцентка кафедри фінансового та податкового права
Державного податкового університету
ORCID: 0000-0002-0971-1234

Мазяр К. В.,
здобувачка
Навчально-наукового інституту права
Державного податкового університету
ORCID: 0009-0008-4705-8441

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ САМОСТІЙНОСТІ ГРОМАД В УМОВАХ БЮДЖЕТНОЇ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

ENSURING FINANCIAL INDEPENDENCE OF COMMUNITIES IN THE CONDITIONS OF BUDGETARY DECENTRALIZATION

У статті здійснено аналіз фінансової самостійності як ключового компонента системи загальної оцінки фінансової самостійності місцевих бюджетів. Висвітлено, що в умовах поглиблення процесів децентралізації в Україні спостерігається підвищення рівня самостійності органів місцевого самоврядування у формуванні та виконанні місцевих бюджетів.

Акцентовано увагу на тому, що фінансова стійкість забезпечується не лише достатнім рівнем власних фінансових ресурсів, а й можливістю органів місцевого самоврядування самостійно та відкрито ухвалювати рішення щодо формування й використання бюджетних коштів.

Фінансова самостійність розглядається як один із визначальних параметрів при оцінюванні фінансової стійкості місцевих бюджетів. Проаналізовано тісний взаємозв'язок між фінансовою самостійністю та фінансовою стійкістю, який зумовлюється необхідністю підвищення відповідальності органів місцевої влади за ухвалені фінансові рішення. Особливу увагу приділено ролі інституту довіри в контексті формування податкової бази місцевих бюджетів, адже ефективність податкових надходжень значною мірою залежить від рівня довіри громади до органів влади та їхньої здатності забезпечувати ефективне використання ресурсів.

Окреслено ключові проблеми, що стоять на шляху досягнення фінансової самостійності місцевих бюджетів, зокрема щодо недостатності власних доходних джерел, що знижує рівень фінансової автономії громад, нерівномірності розподілу податкової бази між адміністративно-територіальними одиницями, обмеженості інструментів місцевого оподаткування, що ускладнює процес нарощування дохідної частини бюджету та високого рівня залежності місцевих бюджетів від трансфертних надходжень із державного бюджету.

Запропоновано заходи, спрямовані на посилення фінансової самостійності та стійкості місцевих бюджетів. Наголошується на необхідності вдосконалення механізмів місцевого оподаткування, розширення податкових і неподаткових надходжень, оптимізації міжбюджетних відносин, підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами та створення сприятливого середовища для залучення інвестицій у розвиток громад.

Ключові слова: *бюджетна децентралізація, фінансова стійкість, фінансова самостійність, доходи, місцеві бюджети, міжбюджетні трансфери, місцеві податки, територіальні громади.*

The article analyzes financial independence as a key component of the system of comprehensive assessment of the financial sustainability of local budgets. It is highlighted that in the context of deepening decentralization processes in Ukraine, there is an increase in the level of independence of local governments in the formation and implementation of local budgets.

The emphasis is on the fact that financial sustainability is ensured not only by a sufficient level of their own financial resources, but also by the ability of local governments to independently and openly make decisions on the formation and use of budget funds.

Financial independence is considered as one of the determining parameters in assessing the financial sustainability of local budgets. The close relationship between financial independence and financial sustainability is analyzed, which is determined by the need to increase the responsibility of local authorities for the financial decisions made. Special attention is paid to the role of the institution of trust in the context of forming the tax

base of local budgets, since the effectiveness of tax revenues largely depends on the level of community trust in authorities and their ability to ensure the efficient use of resources.

Key problems that stand in the way of achieving financial independence of local budgets are outlined, in particular, the insufficiency of own revenue sources, which reduces the level of financial autonomy of communities, the uneven distribution of the tax base between administrative-territorial units, the limited tools of local taxation, which complicates the process of increasing the revenue part of the budget, and the high level of dependence of local budgets on transfer revenues from the state budget.

Measures are proposed to strengthen the financial independence and sustainability of local budgets. The need to improve local taxation mechanisms, expand tax and non-tax revenues, optimize intergovernmental relations, increase the efficiency of financial resource management, and create a favorable environment for attracting investments in community development is emphasized.

Key words: *budget decentralization, financial sustainability, financial independence, revenues, local budgets, intergovernmental transfers, local taxes, territorial communities.*

Постановка проблеми та актуальність теми. Фінансова самостійність громад є однією з основних складових ефективного функціонування місцевого самоврядування, що забезпечує сталість та розвиток територіальних громад. В умовах глобальних економічних викликів, а також потреби в адаптації до внутрішніх соціально-економічних процесів, важливим етапом у зміцненні місцевих фінансів стало запровадження механізмів бюджетної децентралізації. Бюджетна децентралізація передбачає надання місцевим органам влади більшої автономії у вирішенні фінансових питань, а також створення умов для більш ефективного управління місцевими ресурсами.

Запровадження механізмів децентралізації стало важливим кроком на шляху до забезпечення стабільного фінансування місцевих громад, поліпшення їх фінансової незалежності та створення сприятливих умов для реалізації місцевих ініціатив. У цьому контексті важливо проаналізувати, як зміни в системі фінансування впливають на економічний розвиток територій, надаючи органам місцевого самоврядування можливість більш ефективно управляти бюджетами та розвивати інфраструктуру.

А. Ю. Лаба також зауважує, що «процес фінансової децентралізації суттєво зміцнив автономність місцевих бюджетів і сприяв підвищенню їх фінансової спроможності. Однак тривала пандемія, а згодом і військові дії, негативно позначилися на їх наповненні. У зв'язку з цим актуальним є дослідження специфіки фінансової децентралізації в Україні та її впливу на соціально-економічний розвиток» [9, с. 30].

Дійсно, на сьогодні аналіз динаміки місцевих бюджетних механізмів набуває дедалі більшої актуальності. Загалом, з'ясування того як фінансова децентралізація впливає на процеси формування місцевих бюджетів, має вирішальне значення та представляє собою важливий та актуальний аспект для оптимізації фінансового менеджменту та сталого розвитку країни в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Актуальність питання ефективності реалізації реформи бюджетної системи прямо чи опосе-

редковано ставало предметом дослідження таких науковців, як В. О. Опаріна, Ю. С. Пасічника, В. М. Федосова, І. В. Чугунова, Л. О. Тарангул, Г. В. Возняка, О. М. Василика тощо.

Метою статті є проведення наукового аналізу результатів фінансової самостійності громад та механізму бюджетної децентралізації, а також подальші напрямки її удосконалення.

Виклад основного матеріалу. Процес децентралізації є своєрідною реструктуризацією влади, що будується на засадах загальної субсидіарності. Головним інструментом та складовою такої економічної політики є бюджет та бюджетна система держави в цілому. Л. Якобич у своїх напрацюваннях зауважує, – «децентралізація нерозривно пов'язана із визначенням самостійних одиниць бюджетної системи на місцях, що самостійно здійснюють, покладені на них функції державного управління» [1, с. 59].

О. Скрипнюк також підкреслює важливість чіткого визначення функціональних повноважень уповноважених осіб для забезпечення децентралізації владних повноважень і збільшення надходжень до державного бюджету, що сприятиме стабільному розвитку територій [2, с. 147].

Ефективність фінансової децентралізації найбільш чітко проявляється через реалізацію алокаційної функції, яка забезпечує фінансовими ресурсами задоволення потреб у місцевих суспільних послугах. Обґрунтування вибору форми децентралізації від центрального рівня до місцевого базується на порівняльній оцінці фінансової спроможності органів місцевого самоврядування щодо ефективного управління процесами та операціями з акумулювання фінансових потоків [3, с. 33]. Серед аргументів на користь бюджетної децентралізації також виділяється оптимізація інформаційної мережі, орієнтованої на виконання визначених функцій та повноважень.

Ключовим із показників самостійності місцевих бюджетів є рівень розвитку системи місцевого оподаткування. У кожній країні органи місцевого самоврядування наділені відповідними повноваженнями, що включають можливість самостійного запровадження місцевих податків

і зборів, визначення порядку їх сплати, встановлення податкових ставок, а також надання податкових пільг. Важливим аспектом у цьому контексті є взаємозв'язок між податковою ініціативою місцевої влади та її відповідальністю щодо прийняття рішень у сфері надання суспільних благ.

Перевага власних податків і зборів полягає в тому, що вони дозволяють передати відповідальність за надання суспільних благ від держави до місцевої влади. Очевидно, що ці податкові надходження повинні стати основною формою фіскальних відносин на місцевому рівні, оскільки виступають своєрідною компенсацією за послуги та вигоди, які забезпечують органи місцевого самоврядування. Так, органам місцевого самоврядування необхідно сформувати оптимальну структуру власних податків і зборів, яка б гарантувала стабільні, достатні та повноцінні надходження для фінансування суспільних благ [6, с. 99].

Ефективна фінансова децентралізація вимагає досягнення збалансованого підходу, коли місцеві органи влади мають не лише повноваження щодо збору доходів, але й відповідальність за управління витратами. Крім того, необхідно створити механізми, які забезпечують рівномірний розподіл ресурсів, запобігаючи значним диспропорціям у наданні суспільних послуг між різними регіонами. Міжбюджетні трансферти, що спрямовані на вирівнювання фіскальної спроможності місцевих органів влади, відіграють важливу

роль у цьому процесі. Такі трансферти повинні базуватися на чітких формулах, бути прозорими і прогнозованими, щоб підтримувати місцеве планування та стабільність (табл. 1).

Основою місцевих фінансів виступає місцевий бюджет, який являє собою централізований фонд фінансових ресурсів об'єднаної територіальної громади, за формування та використання якого несе відповідальність орган місцевого самоврядування. У цьому зв'язку особливого значення набуває проблема забезпечення органів місцевого самоврядування фінансовими ресурсами, адекватними до нових функціональних завдань та повноважень, які постають перед ними (Рис. 1).

Отже, як видно з Рисунку 1, порівняно з 2023 роком у 2024 році частка місцевих бюджетів у доходах зведеного бюджету України значно знизилася (на 9,3%), що вказує на збільшення концентрації фінансових ресурсів на центральному рівні. Згідно з даними Закону України «Про Державний бюджет України на 2024 рік», ресурс місцевих бюджетів було збільшено на 190,1 млн грн.

Для більш наглядного розуміння процесів бюджетної децентралізації та формування фінансової самостійності громад відповідно, варто проаналізувати фонди доходів місцевих бюджетів за 2024 рік (таблиця 2).

Як свідчать дані таблиці, загальний фонд місцевих бюджетів, сформований за рахунок власних надходжень, виконано на 98,6 %, а за

Таблиця 1

Ознаки бюджетної децентралізації та їх вплив на фінансову самостійність громад

№ п/п	Ознаки	Вплив на фінансову самостійність громад
1.	Формування доходів	Місцеві органи влади отримують право стягувати податки, збори та платежі, що підвищує їх здатність генерувати власні доходи та знижує залежність від централізованих трансфертів.
2.	Відповідальність за видатки	Місцеві органи влади несуть більшу відповідальність за фінансування послуг та інфраструктурних проєктів, що дає їм можливість адаптувати витрати до місцевих потреб і пріоритетів.
3.	Розроблення та впровадження стратегій	Зміцнення здатності розробляти та впроваджувати політику, що враховує місцеві особливості та пріоритети, сприяючи розвитку місцевих інновацій та швидкому реагуванню.
4.	Прозорість та підзвітність	Збільшення підзвітності на місцевому рівні, оскільки виборці мають змогу безпосередньо спостерігати за фінансовими рішеннями та впливати на них, що забезпечує більш обґрунтоване та прозоре використання державних коштів.
5.	Фіскальні диспропорції	Існує ризик посилення регіональної нерівності, коли багатші регіони здатні генерувати більше доходів та надавати послуги, що підкреслює важливість справедливих міжбюджетних трансфертів.
6.	Міжбюджетні трансфери	Необхідні для вирівнювання фіскальної спроможності місцевих органів влади, забезпечення рівномірного розподілу ресурсів та уникнення суттєвих диспропорцій у наданні державних послуг.
7.	Розвиток потенціалу	Потреба в посиленні інститутів місцевого самоврядування та розвитку технічних і управлінських навичок для ефективного виконання нових обов'язків і використання автономії.
8.	Економічний розвиток	Збільшення фінансової автономії може сприяти місцевому економічному розвитку, надаючи можливість розробляти індивідуальну економічну політику та здійснювати інвестиції, що відповідають місцевим потребам та викликам.
9.	Міське самоврядування	Сприяє посиленню органів місцевої влади, оскільки місцеві посадовці стають більш підзвітними своїм виборцям, що може призвести до покращення управлінських практик.
10.	Фінансова стабільність	Можливість досягнення більшої фінансової стабільності завдяки диверсифікації джерел доходів та покращенню формування місцевих фінансів, хоча це залежить від економічних умов регіону та адміністративної спроможності.

Джерело: розроблено автором на основі [4, с. 62]

Рис. 1. Частка доходів місцевих бюджетів у бюджеті країни в цілому

Джерело: розроблено автором на основі [12]

Таблиця 2

Фонди доходів місцевих бюджетів за 2024 рік (млрд грн.)

Показники	Загальний фонд			Спеціальний фонд			Разом		
	заплановано	фактично	%	заплановано	фактично	%	заплановано	фактично	%
Власні доходи	384,2	380,6	98,6	35,7	34,3	99,1	419,9	414,9	98,1
Трансфери державного бюджету	258,3	256,7	99,4	40,3	37,5	98,2	298,6	294,2	98,3
Разом	642,5	637,3	99,0	76,0	71,8	98,6	718,5	709,1	98,2

Джерело: Звіт Державної казначейської служби України [12]

рахунок трансфертів із державного бюджету – на 99,4 %. У спеціальному фонді ці показники становлять 99,1 % та 98,2 % відповідно.

Важливим джерелом місцевих фінансів є цільові фонди органів місцевого самоврядування, які входять до складу спеціального фонду місцевого бюджету та використовуються за визначеним призначенням. Основна мета створення таких фондів полягає у залученні додаткових фінансових ресурсів до спеціального фонду місцевого бюджету для фінансування заходів, пов'язаних із соціально-економічним розвитком територій, забезпеченням соціального захисту населення, розвитком місцевого самоврядування та організацією загальноміських заходів.

Місцеві запозичення є суттєвим джерелом фінансової підтримки розвитку місцевого самоврядування та ефективним інструментом для розв'язання як поточних, так і довгострокових завдань. Найпоширенішою формою залучення фінансових ресурсів залишається випуск місцевих позик. Однак, ринок муніципальних облігацій в Україні залишається недостатньо розвиненим.

Значний потенціал щодо генерування доходів має місцеве господарство, комунальна та інша власність, які спрямовуються на використання органами місцевого самоврядування для задоволення соціально-економічних потреб населення. Основу місцевого господарства складають об'єкти комунальної власності. Суб'єкти господарювання комунальної форми власності здійснюють сплату як загальнодер-

жавних, так і місцевих податків та зборів, що наповнюють дохідну частину місцевих бюджетів [9, с. 33]. Вагомою складовою у сучасних умовах є взаємовідносини між державним та місцевим бюджетом, адже щорічно у законі про Державний бюджет України змінюється склад доходів загального та спеціального фондів місцевих бюджетів, визначається механізм надання додаткових дотацій з державного бюджету місцевим бюджетам та встановлюються коефіцієнти вирівнювання.

Запровадження фінансової децентралізації призводить до адаптаційних змін у всіх складових системи місцевих фінансів, зокрема доходах і видатках місцевих бюджетів, механізмах формування доходів, місцевих фінансових установах, суб'єктах та об'єктах системи, а також їхній взаємодії. Ключовим аспектом цього процесу є трансформація ролі органів управління, яка полягає в переході від вертикальної структури до горизонтальної. У межах фінансової децентралізації місцеве самоврядування отримує більше повноважень у сфері управління місцевими фінансами, що підвищує їхню відповідальність за ухвалені рішення та знижує залежність від органів вищих рівнів.

Є. Кузькін виділяє три моделі функціонального навантаження місцевого самоврядування:

1) модель забезпечення життєдіяльності територіальної громади – орієнтована на реалізацію завдань соціально-побутового та інфраструктурного характеру, які не стосуються адміністративно-управлінських функцій;

2) модель адміністрування публічних послуг – доповнює попередню модель адміністративно-управлінськими повноваженнями;

3) модель автономії – забезпечує місцевому самоврядуванню максимальні права і свободи для здійснення владних повноважень на території громади.

Автор підкреслює, що між формою державного устрою та обсягом функціональних повноважень на базовому рівні управління відсутня пряма залежність [8, с. 10].

У цьому контексті простежується чіткий зв'язок між обсягом функціональних повноважень, рівнем їх фінансового забезпечення та ступенем фінансової самостійності місцевого самоврядування. Модель забезпечення життєдіяльності територіальної громади передбачає фінансування місцевих повноважень через кошти, що надходять із державного бюджету. Водночас модель адміністрування публічних послуг передбачає підвищення фінансової автономії місцевих органів влади шляхом делегування їм частини фіскальних повноважень, зокрема встановлення місцевих податків і зборів.

Модель автономії, своєю чергою, спрямована на забезпечення повної фінансової незалежності органів місцевого самоврядування через надання їм необхідних інструментів для самостійного формування доходів.

Таким чином, фінансова децентралізація спрямована не лише на перерозподіл повноважень між різними рівнями влади, а й на створення ефективних механізмів їх реалізації через забезпечення належного фінансування. Як зазначає І. Мізіна, формування фінансових ресурсів громад виходить за межі традиційних методів оподаткування, перетворюючись на управлінські інструменти, які впливають на напрямки та інтенсивність руху фінансових потоків. Це дозволяє створювати комплексну систему механізмів, орієнтованих на підвищення ефективності використання коштів та створення доданої вартості.

Фінансова автономія громад забезпечується шляхом податкової деволюції, яка передбачає передачу частини податкових повноважень на місцевий рівень, та податкової деконцентрації, що полягає у спрямуванні частини загальнодержавних платежів до місцевих бюджетів у вигляді закріплених і регулюючих доходів. Однак, для досягнення фінансової самодостатності громад і розвитку місцевого самоврядування необхідно враховувати ширший спектр заходів, а саме:

– створення ефективної бази для накопичення фінансових ресурсів у місцевих бюджетах через розширення їхньої доходної частини, стимулювання економічного розвитку громад, підвищення фінансової незалежності місцевих органів влади за рахунок диверсифікації джерел доходів та залучення додаткових фінансових ресурсів, а також налагодження співпраці

з різними суб'єктами економічної діяльності громади;

– забезпечення необхідного рівня фінансових ресурсів для збалансованого розвитку громад шляхом формування цільових фінансових потоків, що включає залучення грантових коштів, субсидій та інших міжбюджетних трансфертів;

– підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами через використання проєктного та процесного підходів, що сприяє оптимізації фінансових процесів та досягненню стратегічних цілей розвитку громад [7, с. 9]. Бюджетна децентралізація спрямована на підвищення ефективності надання публічних послуг органами місцевого самоврядування та залучення територіальних громад до процесів управління державою. Важливу роль у цьому процесі відіграє чітке розмежування владних повноважень і фінансових ресурсів між рівнями бюджетної системи, що створює основу для стабільного соціально-економічного розвитку територій і забезпечення їх мешканців якісними та доступними послугами.

Основні принципи та переваги бюджетної децентралізації мають важливе значення для формування ефективної бюджетної політики регіонального розвитку. Зокрема, вони сприяють оптимальному регулюванню соціально-економічних процесів, зміцненню фінансової автономії органів місцевого самоврядування, збалансуванню місцевих бюджетів, зростанню їх власних доходів та можливостей залучення місцевих запозичень. Реалізація цих завдань дозволить підвищити ефективність бюджетної системи, що стане можливим за умови передачі частини повноважень територіальним громадам і надання їм більшої самостійності у процесах планування доходів і здійснення бюджетних видатків.

На сучасному етапі розвитку місцевого самоврядування фінансова децентралізація є ключовим інструментом зміцнення життєздатності територіальних громад, забезпечення їх фінансової автономії та підвищення ефективності діяльності органів місцевого самоврядування. Цей процес передбачає збільшення фінансових надходжень до місцевих бюджетів, розширення повноважень місцевих органів влади, посилення їх бюджетної самостійності та створення сприятливих умов для виконання покладених на них функцій. У межах реформування системи місцевого самоврядування фінансова децентралізація розглядається як механізм перерозподілу функцій, повноважень і відповідальності між центральними органами влади та місцевими адміністраціями.

Однією з основних цілей місцевого самоврядування в умовах децентралізації є стимулювання економічної активності населення, що сприяє підвищенню спроможності громад і зростанню їхньої інвестиційної привабливості. Важ-

ливу роль у цьому процесі відіграє людський капітал територіальних громад, який виступає рушійною силою економічного розвитку. Підприємницькі ресурси, сконцентровані в адміністративно-територіальних одиницях, формують напрями місцевого розвитку та сприяють наповненню місцевих бюджетів через розвиток прибуткових галузей економіки.

Серед ключових напрямів зміцнення фінансової спроможності та самостійності територіальних громад слід виокремити такі:

1) Місцеві органи влади для ефективного виконання покладених на них завдань повинні володіти стабільними та гнучкими джерелами власних доходів. Наразі в Україні місцеве самоврядування обмежене у своїх можливостях щодо регулювання доходів місцевих бюджетів відповідно до потреб населення у сфері суспільних благ і послуг. Ефективне функціонування багаторівневої бюджетної системи можливе за умови прямого зв'язку між податковими надходженнями до місцевих бюджетів і вигодами від відповідних витрат. Це означає, що мешканці громад, сплачуючи місцеві податки, отримують відповідні суспільні блага та послуги.

2) Для зменшення ризиків податкової міграції місцевим органам влади слід розглядати передачу податків, база оподаткування яких є менш мобільною. Це дозволить уникнути перенесення податкового навантаження на мешканців інших адміністративно-територіальних одиниць. Доцільно передбачити диференційовані ставки податку на нерухомість: нижчі – для основного житла, вищі – для другої нерухомості та комерційних об'єктів.

3) Оптимізація системи формування доходів місцевих бюджетів потребує перегляду механізму розподілу податку на доходи фізичних осіб (далі – ПДФО). Рациональним рішенням є зарахування цього податку до бюджету за місцем проживання платника, оскільки саме там він користується суспільними благами та місцевою інфраструктурою. У чинній системі ПДФО надходить за місцем роботи платника, а перерахунок за підсумками річної декларації здійснюється за

його місцем проживання (реєстрації). Коригування цього механізму сприятиме більш справедливому розподілу податкових надходжень відповідно до потреб територіальних громад [10, с. 277].

Висновки. Таким чином, фінансова децентралізація є необхідною умовою зміцнення спроможності місцевого самоврядування, розвитку територіальних громад та забезпечення їх економічної самодостатності.

У підсумку, важливо акцентувати увагу на тому, що фінансовою основою забезпечення самодостатності територіальних громад у контексті децентралізації є розширення повноважень та можливостей органів місцевого самоврядування щодо самостійного прийняття рішень і виконання делегованих повноважень, зокрема в процесі формування та виконання місцевих бюджетів через акумулювання податкових та інших обов'язкових платежів. Хоча країни, які проходили реформу децентралізації, обирали різні підходи, стикаючись із значними труднощами та проблемами, результати цієї реформи значною мірою перевищують початкові витрати. Україна перебуває на початковому етапі цього процесу, і територіальні громади наразі можна охарактеризувати як «слабкі».

Натомість, зауважимо, що сьогодні органи місцевого самоврядування отримали інструменти, які, за умови ефективного використання, можуть сприяти економічному зростанню та забезпеченню самодостатності на довгострокову перспективу. Водночас обставини, що впливають на становлення територіальних громад в Україні, є унікальними (пандемія, російсько-українська війна), що накладає додаткові обмеження на місцеву владу, державне і регіональне управління, позбавляючи їх «права на помилку», оскільки помилкові кроки можуть спричинити суттєві негативні наслідки для досягнення перших вагомих результатів децентралізації. У зв'язку з цим, питання забезпечення фінансової самостійності територіальних громад в умовах бюджетної децентралізації і надалі залишається актуальним, потребує дослідження та вдосконалення.

Список використаних джерел:

1. Арабчук Я. І. Стабільність місцевих бюджетів – запорука успіху реформ із децентралізації. *Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки*. № 1. 2019. С. 57–68.
2. Варцаба В. І., Мулеса Е. В., Фурик І. Особливості функціонування місцевих бюджетів України в умовах пандемії Covid-19. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. № 17 (1). 2021. С. 143–153.
3. Вольська О. М., Ковпанець Є. Удосконалення фінансової децентралізації місцевого самоврядування. *Таврійський науковий вісник*. № 4. 2020. С. 31–36.
4. Грубляк О. Основні вектори змін місцевих бюджетів у контексті бюджетної децентралізації та воєнного стану. *Галицький економічний вісник Тернопільського національного технічного університету*. № 80 (1). 2023. С. 59–67.
5. Дем'янишин В., Лободіна З. Розвиток фінансового механізму в умовах реформування фінансової системи України. *Формування ринкової економіки в Україні*. № 43. 2020. С. 59–80.

6. Ігнатенко Р. В. Практика формування фінансових ресурсів регіонального бюджету в умовах фінансової децентралізації (на прикладі обласного бюджету Одеської області). *Вісник Харківського національного університету імені ВН Каразіна*. № 99. 2020. С. 92–102.
7. Катан Л. І., Качула С. В., Демчук Н. І., Павлова Д. Формування місцевих бюджетів в умовах реформування суспільних фінансів України. *Агросвіт*. № 3. 2020. С. 3–12.
8. Крупка М. І., Кульчицький М. І., Коваленко В. М. Трансформація ролі доходів місцевих бюджетів як інструменту бюджетного механізму в контексті децентралізації. *Світ фінансів*. № 3 (56). 2019. С. 7–18.
9. Лаба А. Ю. Фіскальна самостійність та фіскальна відповідальність місцевого самоврядування в умовах бюджетної децентралізації. *Публічне право*. № 3 (51). 2023. С. 30–36.
10. Нечипоренко А. В., Юрах Ю. С. Аналіз фінансового потенціалу територіальних громад в Україні. *Збірник наукових праць Університету державної фіскальної служби України*. № 1-2. 2020. С. 271–284.
11. Письменний В. В. Забезпечення самостійності місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації. *Вісник соціально-економічних досліджень*. № 1 (76). 2021. С. 144–156.
12. Слюз Т. Я. Публічний звіт голови Державної казначейської служби України. 2024. URL: <https://www.treasury.gov.ua/dlya-gromadskosti/publiczna-informaciya/publiczni-zviti> (дата звернення 10.03.2025).